

Ebbas ändalykt. Joakim Thåström, då sångare och gitarrist i Ebba Grön, släpper loss i Varberg 1981.

Peter Kagerland: Ny våg

Nästa vecka utkommer det definitiva dokumentet över den svenska punk- historien. Jan Gradvall tar girigt del av den kulturriktning som kulminerat med Pussy Riot.

FACKPROSA

PETER KAGERLAND | Ny våg. Svensk punk/new wave/synth 1977-1982 | Premium publishing, 680 s.

I dag faller domen mot Nadezda Tolokonnikova, 22, Maria Aljokhina, 24, och Jekaterina Samutsevitj, 30.

Det tre ryskorna från punkgruppen Pussy Riot riskerar tre års fängelse

Deras brott? Att de som en del av en protest mot omvalet av Putin framförde en punklåt i en kyrka i Moskva.

Framförandet hann pågå i exakt en minut innan de leddes bort av vakter.

Pussy Riot-medlemmarna gjorde sin politiska protest den 21 februari. Två veckor senare sattes de i fängelse i avvaktan på rättegång.

Två av dem, 22-åriga Tolokonnikova och 24-åriga Aljokhina, är mammor till små barn.

Barn som de under sina - hittills - fem månader i fängelse inte fått träffa.

Pussy Riot-rättegången färgar läsningen av *Ny våg*, den första heltäckande sammanfattningen av den svenska punkrörelsen.

De flesta av de drygt 500 svenska band som porträtteras i *Ny våg* hade alla riskerat långa fängelsestraff om de verkat i dagens Ryssland.

Pussy Riots framträdande, där de anklagats för att ha förolämpat Gud och sitt land, är väldigt oskyldigt i jämförelse med låtar som Kriminella Gitarrers "Knugens kuk" och Ebba Gröns "Häng Gud".

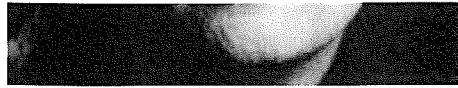
Eller "Gud e gay", en tidigare utgiven låt av Docent Död som finns med på den cd med 33 låtar som följer med den 680 sidor tjocka boken.

Punk har funnits i 35 år och har vuxit till en global folkrörelse. Det finns i dag punkband i princip alla länder i världen.

Alla präglas av samma uppskruvade tonläge som Pussy Riot. Precis som för satiriker är måltavlan alltid överheten. Provokativa protestaktioner är en del av genren.

Satir har ironiskt nog också alltid varit en rysk/sovjetisk paradgren med författare som **Aleksandr Solzjenitsyn**, **Nikolaj Gogol** (från Ukraina) och **Michail Bulgakov**.

Peter Kagerland.

Bulgakovs *Mästaren och Margarita* har stuckit upp ur många punkares rockfickor. Punkikonerna **Patti Smith** och **Thåström** har båda gjort låtar om boken.

Pussy Riots största förebilder finns i riot grrrl-rörelsen på 1990-talet. I synnerhet Bikini Kill, en amerikansk grupp som leddes av feministikonen **Kathleen Hanna**.

En eftermiddag 1990 söp sig Kathleen Hanna och **Kurt Cobain** fulla och gjorde en protestaktion mot ett center för abortmotståndare.

Samma natt spraymålade Kathleen Hanna "Kurt smells like teen spirit" på väggen i Kurt Cobains sovrum, egentligen en bokstavlig referens till Teen Spirit, märket på en deodorant.

När Kurt Cobain vaknade och såg texten på väggen fick han ett uppslag att skriva en ny låt till sitt band Nirvana.

Kathleen Hannas andliga förebilder fanns i sin tur i den första punkvågens feministband.

I England fanns Slits och Raincoats. I Sverige fanns Tant Strul, Pink Champagne, Sporten Är Död och Mögel - alla porträtterade i boken *Ny våg*.

En grupp som Mögel, som även drev anarkistiska rockteatergruppen Skitfria Teatern, hade mycket gemensamt med det teatrala Pussy Riot-kollektivet.

Det har gjorts dokumentationer om svensk punk tidigare, men ingen har varit i närheten av den här researchen och rigorösa faktakollen.

Författaren **Peter Kagerland** har arbetat med *Ny våg* i över 15 år. Han har personligen spårat och intervjuat medlemmar i nästan alla de 500 band som porträtteras.

Pussy riot riskerar i dag att dömas till tre års fängelse. Foto: Misha Japaridze

Resultatet blir mer än musikhistoria. Det blir en kulturhistoriskt viktig dokumentation över en epok som berättar något väsentligt om Sverige.

Och om yttrandefrihet.

Den första punkvågen var en "gör det själv"-våg. Merparten av de porträtterade i boken gav ut sina egna skivor, bokade sina egna konserter, startade sina egna tidningar.

På omslaget till första numret av den punktidning jag 16 år gammal själv började göra, Jörvars Gosskör, syns just Peter Kagerland, då i egenskap av gitarrist i bandet Spy.

Spys bästa låt bestod av ett ackord. Varför krångla till det med tre? Jag ritade även skivetiketten till Spys första och enda singel från 1980.

Boken *Ny våg* vänder på alla stenar, band för band, skiva för skiva, fanzine för fanzine.

I uppräknningen av alla fanzine hittar man under bokstaven S: Scratch, Silvias Ovänner, Skabb, Skandal, Skräp, Skvaller, Smash It Up, Snor, Social Press, Socialt Liv, Spunk, Stranded, Stress, Sub, Sörja.

Det finns en Sverigekarta som visar den exakta geografiska spridningen av alla band.

Peter Kagerland har även bjudit in lokala musikprofiler som täcker sina egna städer. Nyckelorter som Karlshamn och Klippan får sin egen historieskrivning.

Boken rymmer också längre texter om de tre stora städerna. Garbochock-medlemmen och nuvarande historikern **Bengt Liljegren** skriver om Malmö, **Mats Borg** från Grisen Skriker om Stockholm, **Mats Jönsson** från Attentat om Göteborg.

Mats Jönssons lyfter fram Slottsskogsfestivalen i Göteborg den 18 augusti 1979 som en nyckelhändelse. Det närmaste punken kom en Gärdesfestival och en förlaga till våra dagars Way out west i samma del av parken.

Alla nyckelband spelade på den festivalen, utom Ebba Grön, som var med på affischen men ställde in i sista stund. Festivalens höjdpunkt blev i stället Grisen Skriker som under en enda kväll var världens bästa band.

Trots att punkfestivalen i Göteborg inte fick någon förhandspublicitet i tidningar så var vi alla där, utan att jag i dag riktigt förstår hur det gick till.

Men telefoner, stencilaffischering i skivaffärer och ett gemensamt kall skapade en gräsrotsinfrastruktur långt innan internet ens var påtänkt.

Den som var gammal nog att ha egen lägenhet lät andra sova över. Bengt Liljegren skriver i sin text att när Garbochock gjorde sina första spelningar fick de ibland sova i **Thåströms** föräldrahem i Högdalen.

Bland det mest intressanta i boken finns resultatet av en statistisk undersökning om klassbakgrund. Sociologilektorn **Per Dannefjord** har gjort en utförlig enkät där 300 från punkeran deltagit och fått svara på frågor om föräldrarnas yrken, utbildning och sitt eget nuvarande yrke.

En seglivad myt avlivs direkt – att punken skulle ha varit ett arbetarklassfenomen.

Tvärtom var det statistiskt sätt fler som kom från övre medelklass än från arbetarklass. Utbildningsnivån bland gamla punkare är också klart högre än genomsnittet i Sverige.

Att beskriva punken som en vänsterrörelse är också delvis en efterhandskonstruktion.

Proggrörelsen avvisade punken till en början. Tidningen Musikens Makt hade 1977 rubriken: "Punktera punken och stärk musikrörelsen". Den dogmatiska proggrörelsen uppfattade punken som spekulativ, kunde inte placera in den på sin värdeskala och drog paralleller till fascism.

Däremot visar statistiken att bland de punkarna som verkligen hade arbetarklassbakgrund så var det fler än genomsnitt som sökte sig vidare till universitet.

Effekten av "gör det själv"-andan blev att många fick medel och kontaktnät att förändra sin egen situation.

Överrepresenterade i statistiken är även den grupp som det gått riktigt dåligt för. Andelen som är döda eller sitter i fängelse är större bland punkare än bland genomsnittet i Sverige.

Bakgrunden hos Pussy Riot-medlemmarna överensstämmer med genomsnittet hos de svenska punkarna. Alyokhina går på en journalistiska skola. Samutsevich är programmerare, tidigare utbildad vid Rodchenkos fotoskola, Tolokonnikova studerar filosofi.

1977 släppte Sex Pistols "God save The Queen", en extremt provokativ låt där de rimmade titeln på den engelska nationalsången med "the fascist regime".

Men under **Danny Boyles** oförglömliga invigning av OS i London spelades två låtar av Sex Pistols - detta samtidigt som drottning **Elizabeth** satt på läktaren.

Putin skulle kunna lära sig mycket av drottning Elizabeths mod och civilkurage.

Av Jan Gradvall
kulturen@expressen.se

Publicerad 17 aug 2012 09:52

Adress till denna artikel:

<http://www.expressen.se/kultur/peter-kagerland-ny-vag>